

Rechtsvergelijkende inventarisatie naar zaaktoedelingsregelingen in EU-lidstaten

Duitsland

Wettelijke grondslag

De toedeling van rechtszaken heeft een wettelijke grondslag in artikelen 21e en 21g van het *Gerichtsverfassungsgesetz* (GVG, Duitse wet RO).¹ De GVG is een wet in formele zin.

In de genoemde bepalingen is het volgende vastgesteld.

Overeenkomstig artikel 21e GVG is bepaald dat:

- (1) Het presidium bepaalt de samenstelling van de rechtsprekende organen, benoemt de onderzoeksrechters, regelt de vertegenwoordiging en verdeelt de rechtszaken. Het maakt deze afspraken vóór het begin van het zittingsjaar voor de duur ervan. De president bepaalt welke rechtsprekende functies hij uitoefent. Elke rechter kan deel uitmaken van verschillende rechtsprekende organen.
- (2) De rechters die geen deel uitmaken van het presidium worden in de gelegenheid gesteld om vóór de verdeling van de rechtszaken te worden gehoord.
- (3) De regelingen overeenkomstig alinea (1) mogen alleen in de loop van het boekjaar worden gewijzigd indien dit noodzakelijk wordt als gevolg van de buitensporige of ontoereikende werklast van een rechter of een rechtsprekende instantie of als gevolg van de overplaatsing of langdurige afwezigheid van individuele rechters. De voorzittende rechters van de rechtsprekende organen die door de wijziging in de verdeling van de gerechtszaken worden getroffen, worden in de gelegenheid gesteld om voorafgaand aan een dergelijke wijziging te worden gehoord.
- (4) Het presidium kan bevelen dat een rechter of een rechtsprekende instantie die een zaak heeft behandeld, verantwoordelijk blijft voor die zaak na een wijziging in de verdeling van de rechtszaken.
- (5) Indien een rechter bij een andere rechtsprekende instantie wordt ingedeeld of indien zijn bevoegdheid wordt gewijzigd, wordt hij, behalve in spoedeisende gevallen, vooraf in de gelegenheid gesteld te worden gehoord.

Overeenkomstig artikel 21g GVG is bepaald dat:

- (1) Binnen een uit meerdere rechters bestaand rechtsprekend orgaan worden de rechtsprekende werkzaamheden onder de leden verdeeld door een uitspraak van alle tot het rechtsprekend orgaan behorende beroepsrechters. Bij staking van stemmen beslist het presidium.
- (2) In de uitspraak worden voor het begin en voor de duur van het boekjaar de beginselen voor de deelname van de leden aan de procedure vastgelegd; de uitspraak kan alleen worden gewijzigd als dit noodzakelijk wordt als gevolg van een te grote of te geringe werklast, overplaatsing of langdurige afwezigheid van individuele leden van de rechtsprekende instantie.
- (3) Indien, overeenkomstig de bepalingen van het procesrecht, een procedure door de rechtsprekende instantie aan een van haar leden kan worden toegewezen om als alleen rechtsprekende rechter te worden beslist, is lid (2) van overeenkomstige toepassing.

Toelichting

- De zaaktoedeling is de verantwoordelijkheid van het presidium, een onafhankelijk gerechtelijk orgaan.
- Elk gerecht heeft een presidium dat bestaat uit de president van het gerecht en, afhankelijk van de grootte van het gerecht, maximaal tien andere rechters. Het presidium is verantwoordelijk voor organisatorische zaken met betrekking tot de rechtbank. Het presidium en zijn leden zijn niet gebonden aan enige instructie met betrekking tot hun activiteiten. Het presidium neemt zijn beslissingen op basis van volledige gerechtelijke onafhankelijkheid.
- Het presidium is verantwoordelijk voor het bepalen van de beginselen waarop de toewijzing van de rechtszaken wordt gebaseerd. Het werkverdelingsplan wordt opgesteld voor een periode van één jaar

¹ Zie [Courts Constitution Act \(Gerichtsverfassungsgesetz – GVG\) \(gesetze-im-internet.de\)](#)

en houdt aan het einde van dat jaar automatisch op van kracht te zijn. Het werkverdelingsplan verdeelt de taken op basis van algemene, objectieve criteria.

- Het presidium kan het werkverdelingsplan enkel wijzigen onder bepaalde wettelijk bepaalde voorwaarden, namelijk wanneer een dergelijke wijziging noodzakelijk wordt door een te hoge of te lage werklast van een rechter of een rechtsprekend orgaan of als gevolg van de overplaatsing of langdurige afwezigheid van individuele rechters.
- Zowel vóór de opstelling van het werkverdelingsplan als na een wijziging van het oorspronkelijke werkverdelingsplan dat voor een bepaald jaar in de loop van dat werkverdelingsjaar is opgesteld, moeten de rechters voor wie het werkverdelingsplan of de wijzigingen daarin gevolgen hebben, in de gelegenheid worden gesteld te worden gehoord.

Internationale standaarden

De GRECO heeft in de 4^e evaluatiecyclus geen aandacht besteed of aanbeveling gedaan over de Duitse zaaktoedelingssystematiek.

Frankrijk

Wettelijke grondslag

De toedeling van rechtszaken heeft een wettelijke grondslag in artikelen L. 121-3, R. 121-1 en R. 212-6 van het *Code de l'organisation judiciaire* (COJ, Franse wet RO).² De COJ is een wet in formele zin. In de genoemde bepalingen is het volgende vastgesteld.

Overeenkomstig L. 121-3 COJ is bepaald dat zaken (in gewone rechtbanken) worden toegewezen op basis van de toewijzing van rechters aan de verschillende secties van het gerecht. Dit wordt gedaan door de hoofden van de gerechten (eerste voorzitter van de *Cour de cassation*, voorzitters van de hoven van beroep, voorzitters van de gerechtshoven), door middel van een *Ordonnance de roulement* (een rotatiebesluit).³

Overeenkomstig R. 121-1 COJ is bepaald dat toewijzing van rechters aan de verschillende afdelingen, kamers en departementen van het gerecht geschiedt voor de aanvang van het zittingsjaar. Dit besluit kan na vaststelling (gedurende het zittingsjaar) worden gewijzigd om rekening te houden met een wijziging in de samenstelling van het gerecht of om te voorzien in ondersteuning bij afwezigheid van rechters, ambtenaren en griffiers bij hun jaarlijkse verlof.

Overeenkomstig R. 212-6 COJ is bepaald dat het rotatiebesluit ex. artikel L. 121-3 overeenkomstig dit artikel elk jaar wordt opgesteld in de eerste helft van december. In het rotatiebesluit wordt vermeldt: het aantal, de datum en de aard van de zittingen.

Toelichting

- Jaarlijks wordt een rotatiebesluit gepubliceerd voor de start van het zittingsjaar.
- De president van het gerecht bepaalt daarin de verdeling van de verschillende rechters over de verschillende secties (afdelingen en kamers).
- In dit besluit is geen toedeling op individueel zaaksniveau vastgesteld. Welke individuele rechters welke zaken krijgen toebedeeld en waarom, staat dus niet in dit besluit. Dat wordt bepaald binnen de sector.

Internationale standaarden

² Zie [Courts Constitution Act \(Gerichtsverfassungsgesetz – GVG\) \(gesetze-im-internet.de\)](https://www.gesetze-im-internet.de/courts_constitution_act/gerichtsverfassungsgesetz_-_gv_g/)

³ Zie als voorbeeld het rotatiebesluit van Parijs:

https://www.tribunal-de-paris.justice.fr/sites/default/files/2020-09/Ordonnance%20de%20roulement%20-%20sept%202020_0.pdf

De GRECO heeft in de 4^e evaluatiecyclus geen aanbeveling gedaan over de Franse zaaktoedelingssystematiek.

België

Wettelijke grondslag

Er is geen wettelijke grondslag voor de zaaktoedeling aan rechters. Enkel voor de onttrekking van rechters aan zaken (artikel 648 e.v. Gerechtelijk wetboek).

Toelichting

- De zaken worden binnen de rechtbanken en hoven verdeeld volgens een zaakverdelingsreglement waarin het aantal kamers/afdelingen en de opdrachten ervan, de dagen en de tijdstippen van de zittingen, enz., zijn bepaald.
- De president van het gerecht is verantwoordelijk voor de zaaktoedeling. Om dit objectief te laten verlopen, stelt elke rechtbank een bijzonder reglement op. Dit reglement deelt de rechtbank op in kamers en kabinetten. In dit reglement staat aangegeven welke kamer welke materie (type zaken) behandelt. Het reglement is een beschikking.
- Wanneer de rechtbankvoorzitter een bepaalde rechter een bepaalde kamer heeft toebedeeld, moet de rechter in principe die zaken behandelen die volgens het reglement aan die kamer toekomen. De voorzitter kan hier wel van afwijken bij gemotiveerde beschikking.
- Naast het bijzonder reglement wordt een dienstregeling opgesteld: een werkrooster per rechter, per kamer.
- Bovengenoemde regels en praktijken zijn tot op heden niet geharmoniseerd bij rechtbanken en hoven. Deze verschillen dus per gerecht.⁴

Internationale standaarden

De GRECO heeft in de 4^e evaluatiecyclus een aanbeveling gedaan over de Belgische zaaktoedelingssystematiek: "De GRECO beveelt aan om de nadere regels voor de verdeling van de zaken over de rechters te gelegener tijd te evalueren." Dit werd onder andere onderbouwd door de conclusie dat er naast het zaakverdelingssysteem gebaseerd op de hierboven vermelde reglementen geen eenvormige criteria of handelwijzen bestaan inzake in de verdeling van de dossiers onder de rechters die enige objectieve en toevallige verdeling zouden waarborgen.

Vanaf 1 april 2014 voorziet de nieuwe wet inzake het beheer van de rechtscolleges in de oprichting van directiecomités samengesteld uit de korpschef, de hoofdsecretaris/-griffier en de afdelingschefs. Die collegiale organen hebben de mogelijkheid om het zaakverdelingsreglement te wijzigen en dus de verdeling van de dossiers over de afdelingen te beheren, alsook de samenstelling daarvan aan te pakken. Voortaan zullen de korpschef of de minister dus niet meer de enige verantwoordelijken ter zake zijn. De draagwijdte van die veranderingen moet nog nader worden bepaald aangezien er nog een koninklijk besluit moet worden genomen.⁵

In het 3^e interim-rapport t.a.v. de opvolging van de aanbevelingen (uit 2022) werd geconcludeerd dat verdere stappen uitblijven in de harmonisering van de regels en praktijken voor de toewijzing van zaken tussen de rechters op het niveau van de hoven van beroep en de rechtbanken van eerste aanleg. De aanbeveling hieromtrent blijft daarom staan.⁶

Denemarken

⁴ Zie <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of-1680a7eabb> (par. 46-49).

⁵ Zie [DisplayDCTMContent \(coe.int\) \(par. 95-96\)](#)

⁶ Zie <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of-1680a7eabb> (par. 49).

Wettelijke grondslag

De toedeling van rechtszaken heeft een wettelijke grondslag in artikelen 3, 7, 12 en 16 van het *Lov om rettens pleje* (Wet op de zorg van de rechtbank, LRP, Deense wet RO).⁷ De LRP is een wet in formele zin. In de genoemde bepalingen is het volgende vastgesteld.

Overeenkomstig artikelen 3 (Hooggerechtshof), 7 (Hoge Raad), 12 (kantongerechten) en 16 (Zee- en Handelsrechtbank) LRP is bepaald dat de president van de betreffende rechtbank de zaken toewijst aan rechters. Overeenkomstig deze bepalingen beslist de president van de betreffende rechtbank na overleg met de andere rechters van de rechtbank over de toewijzing van zaken.

Toelichting

- In Denemarken zijn de rechtbanken georganiseerd met een rechtbank in elk gerechtelijk arrondissement, een hooggerechtshof voor Zee- en Handelszaken, twee gerechtshoven en een Hoge Raad.
- De toedeling van zaken aan rechters is in verschillende bepalingen geregeld in de LRP. Hierin wordt enkel vastgesteld dat de president van de betreffende rechtbank beslist over de toedeling van zaken.
- De interne toewijzing van zaken binnen een bepaalde rechtbank of de criteria voor die toewijzing zijn momenteel niet vastgelegd in wet- of regelgeving. Dat betekent dat de zaaktoedeling grotendeels binnen de discretie van de president van het betreffende gerecht valt. De criteria die de president na overleg met de andere rechters van de rechtbank vaststelt, moeten zijn gebaseerd op objectieve, verifieerbare gegevens, zoals geografische criteria, het aantal zaken in serie of de specialismen van de afzonderlijke rechters/afdelingen van de rechtbank. De voorzitter van de rechtbank is het aan de partijen verplicht om ervoor te zorgen dat het werk zodanig wordt georganiseerd dat de doorlooptijd van de rechtbank in elke afdeling of sectie redelijk en tamelijk uniform is.
- Momenteel is er een wetsvoorstel aanhangig⁸ waarin wijzigingen worden aangebracht op de Deense wet RO en waarin bovenstaande vereisten in de LRP worden opgenomen.
- De president kan, na overleg met de andere rechters van de rechtbank, ook beslissen over de administratieve afhandeling van de zaken, wat onder meer inhoudt dat algemene richtlijnen worden vastgesteld voor de organisatie van het werk en voor de administratieve afhandeling van de zaken met het oog op uniformiteit en een efficiënt gebruik van middelen bij de afhandeling van de zaken.

Internationale standaarden

De GRECO heeft in de 4^e evaluatiecyclus geen aanbeveling gedaan over de Deense zaaktoedelingssystematiek.

Andere landen Raad van Europa

Via het *Venice Forum* is tevens informatie over de systematiek van zaakstoedeling in andere landen van de Raad van Europa verzameld.

Land	Zaakstoedelingssystematiek
BEL	De voorzitter van de rechtbank of kamer wijst zaken toe aan de rechter-verslaggever. Bij het Grondwettelijk Hof regelt de Bijzondere wet op het Grondwettelijk Hof de toewijzing van zaken. Zaken worden in volgorde van ontvangst aan 'een duo verslaggevers' toegewezen.
EST	Uitgangspunt is willekeurige zaakstoedeling onder rechters, meestal door middel van een computersysteem. Indien er rechters zijn die in bepaalde zaken gespecialiseerd zijn, worden de zaken daaromtrent willekeurig verdeeld over deze rechters.
FIN	<i>Court Act</i> bepaalt toewijzing op basis van beginselen van ' <i>standing orders</i> '. Ieder gerecht heeft een eigen <i>standing order</i> waarin gedetailleerde regels kunnen staan m.b.t. de toewijzing van zaken. Aan deze beginselen zijn eisen gesteld, zoals dat deze duidelijk geformuleerd moeten

⁷ Zie [Courts Constitution Act \(Gerichtsverfassungsgesetz – GVG\) \(gesetze-im-internet.de\)](#)

⁸ [LLF 2006-03-01, nummer 168](#)

	zijn. Het hoofd van iedere afdeling verdeelt het werk over de afdeling. Bij de toewijzing van zaken kan rekening worden gehouden met de deskundigheid.
KOS	Zaakstoedeling vindt bij lagere gerechten willekeurig plaats met lootjes en indeling naar het type zaak. Regels omtrent het toewijzen van zaken aan rechters bij de lagere gerechten laten ook de mogelijkheid open om toewijzing door middel van een elektronisch controlesysteem te laten verlopen, mits daarvoor de voorafgaande goedkeuring is verkregen van de <i>Kosovo Judicial Council</i>. Bij het Constitutioneel Hof vindt zaakstoedeling willekeurig plaats door de President. Het is niet duidelijk of dit al dan niet via computersysteem gaat.
KRO	Bij lagere gerechten vindt zaakstoedeling willekeurig plaats middels computersysteem, tenzij een rechtbank niet over een dergelijk systeem beschikt. In dat geval vindt zaakstoedeling plaats op alfabetische volgorde. Er zijn regels die betrekking hebben op het handmatig toewijzen van zaken aan rechters, maar ook regels met betrekking tot de automatische, willekeurige toewijzing van zaken. Wijzigingen in de samenstelling van de zittingskamers dienen gemotiveerd te worden. Bij het Constitutioneel Hof vindt zaakstoedeling plaats op alfabetische volgorde met uitzondering van zaken waarbij specifieke expertise nodig is. Dit is vastgelegd in de Procedure van het Constitutioneel Hof.
LUX	Zaakstoedeling vindt plaats op volgorde van binnenkomst. Bij strafzaken stelt het OM in overleg met de voorzitter van de kamer hun zaken vast. In civiele zaken vindt op grond van de procedurele regeling voor civiele zaken een instructiefase plaats onder controle van een door de voorzitter van de kamer aangewezen rechterlijk ambtenaar, rekening houdende met de aard, complexiteit en urgentie van de zaak.
MAC	Zaakstoedeling vindt willekeurig plaats via een computersysteem (ACMIS) bij lagere gerechten. Bij het Constitutioneel Hof vindt het plaats op alfabetische volgorde wat is vastgelegd in de <i>Rule of Procedure</i> van het Constitutioneel Hof.
NOR	Zaakstoedeling vindt willekeurig plaats. Het is niet duidelijk of dit al dan niet via computersysteem gaat.
OOS	Zaakstoedeling vindt plaats in plenaire zitting van de rechtbank of door een daardoor verkozen speciaal panel van rechters met inbegrip van de president van de rechtbank.
POL	Zaakstoedeling verschilt per rechtsgebied: van een uitgebreide regeling met betrekking tot de toewijzing van strafzaken tot de discretionaire bevoegdheid van een sectorvoorzitter om civielrechtelijke zaken toe te wijzen aan rechters.
SLO	Bij het Constitutioneel Hof vindt zaakstoedeling plaats op basis van volgorde van binnenkomst en de alfabetische volgorde van de namen van de rechters. Dit is wettelijk verankerd. Het regelen van de nadere details laat de wet over aan de rechterlijke macht zelf.
TSJ	Zaakstoedeling vindt plaats middels een werkschema per gerecht. In het werkschema van gerechten moeten regels met betrekking tot de toewijzing van zaken aan rechters worden opgenomen. Deze regels moeten aan verschillende eisen voldoen, zoals kenbaarheid, duidelijkheid en voorafgaande bekendmaking. De zaakstoedeling aan rechters kan per gerecht verschillen. Op basis van het huidige werkschema van het Constitutionele Hof vindt toewijzing plaats op alfabetische volgorde. Met betrekking tot insolventieprocedures is een computersysteem geïntroduceerd voor de toewijzing van dergelijke zaken aan rechters. Het Constitutioneel Hof heeft een aantal keer verwezen naar het <i>Miracle Europe</i> arrest om de eis van de interne rechterlijke onafhankelijkheid te benadrukken. Uit de reactie volgt echter niet of wijzigingen in regelgeving hebben plaatsgevonden n.a.v. <i>Miracle Europe</i>.
ZWE	Zaakstoedeling vindt willekeurig plaats via computersysteem. Dit is geregeld in de reglementen van de gerechten zelf.